

Planter, Økonomi og ledelse

Fordele og ulemper ved tidlig såning af vinterrug

Tidlig såning af vinterrug er godkendt som alternativ til pligtige, husdyr og målrettede efterafgrøder ved såning senest 7. september. Overvej om du skal så rugen tidligt.

Manual Opdateret 19. juli 2022

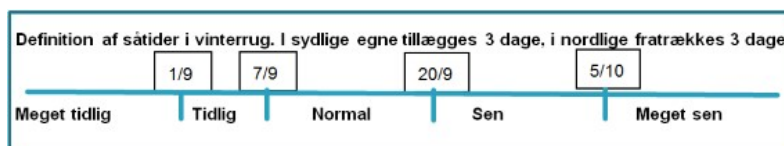
Antal sidebesøg: 301

Fakta og forventninger til tidlig såning af vinterrug

Dyrkningsrelateret fokus

- Tidlig såning af vinterrug bliver anbefalet på alle arealer, hvor der ikke er græsukrudt.
- Tidlig såning af vinterrug giver normalt mindst samme nettoudbytte som senere såning.
- Tidlig såning frarådes på arealer hvor agerrævehale, rajgræs eller væselhale er et problem, samt hvor der generelt er meget græsukrudt.
- Det forventes, at tidlig såning vil give en større variation i udbytterne mellem årene, da dyrkningen bliver mere følsom for udvintring, lejesæd, ukrudt, sygdomme og skadedyr.
- Det er vigtigt at tilpasse udsædsmængden efter såtidspunktet.
- Havrerødsot vil optræde hyppigere ved tidlig såning, og risikoen er størst i milde områder og kystområderne. Vær opmærksom på bekæmpelsesbehovet om efteråret. Rug er mindre følsom for angreb af havrerødsot end de øvrige kornarter.
- Husk at tilpasse planteværnsstrategien til tidlig såning.

Hvor tidligt kan sås?

- I praksis og i forsøg er der gode resultater med såning fra 1. september. Såning før 1. september frarådes, da der er risiko for, at der kommer meget kraftig vækst på grund af varme forhold kombineret med de stadig lange dage først i september.

Overholdelse af regler og optimering af kvælstofkvote og økonomi

- 2 ha vinterrug sået senest 7. september og indberettet senest 10. september erstatter 1 ha efterafgrøde (pligtige, husdyr og målrettede efterafgrøder).
- Vær opmærksom på, at alle ændringer i målrettede efterafgrøder og alternativer skal indberettes ved genindsendelse af fællesskemaet senest 10. september, og at ændringer alene kan ske på marker indenfor samme ID15-område. Ændring i pligtige/husdyrefterafgrøder skal indberettes i skemaet gødningskvote og efterafgrøder (GKEA). Arealet kan dog nedskrives frem til evt. kontrol.

- Så efterafgrøder i alle marker, hvor der skal være vårsæd næste år. Så så meget vinterrug som muligt senest 7. september, hvis der er egnede marker til dette.
- For de fleste landmænd vil de økonomiske konsekvenser i valget af tidligt sået vinterrug i stedet for etablering af efterafgrøder og efterfølgende vårbyg være neutrale eller positive.
- Vær opmærksom på, om efterafgrøder i efteråret 2022 skal indgå i opfyldelsen af miljøfokusarealer.
- Hvis der er lige så god økonomi i vårsæd som vinterrug på arealet – så vælg en vis andel vårsæd.

Fold alle ind

Hvordan skal reglerne om tidlig såning af vinterrug bruges i praksis?

Reglerne om, at tidligt sået vinterrug kan erstatte pligtige, husdyr og målrettede efterafgrøder (i forholdet 2:1) vil næppe påvirke sædskiftet væsentligt. Generelt anbefales det at så efterafgrøder på alle arealer, der efterfølges af vårsæd.

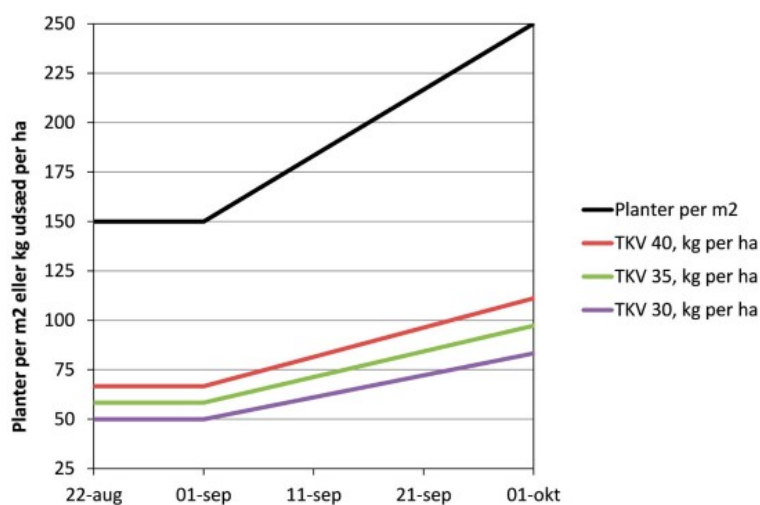
Arealet med vinterrug på svinebedrifter skal ofte afpasses efter, hvor meget der kan indgå i foderblandinger. Vinterrug kan med fordel erstatte 2. års eller flere års vinterhvede navnlig på sandjord. Men dette er uafhængigt af reglen om tidlig såning.

Sortsvalg og udsædsmængde

Vinterrug vokser kraftigt om efteråret og starter væksten tidligt om foråret. På trods af disse egenskaber er vinterrugen den mest vinterfaste af vintersædsarterne, og kommer ofte gennem vinteren med grøn bladmasse i år, hvor vinterhvedens bladmasse er kraftigt svedet. Den har et bredt såvindue og egner sig til tidlig såning. Flere års landsforsøg har vist højere udbytter ved en fremrykning af sådatoen helt til 20. august, sammenlignet med såning 20. september.

Alle de markedsførte sorter af vinterrug anses for at have en tilstrækkelig robusthed til tidlig såning. De mest egnede sorter er dog sorter, der ikke vokser meget kraftigt til i efteråret og har lav tendens til lejesæd, se [SortInfo](#). En kraftig afgrøde af vinterrug er udsat for en øget risiko for udvintring som følge af sneskimmel.

Vinterrugens gode buskningsevne betyder, at de anbefalede plantetal er noget lavere end for vinterhvede. Langt størstedelen af de dyrkede sorter af vinterrug er ydermere hybrider, der grundet den høje udsædspris og kraftige vækst, har et lavere optimalt plantetal end populations- og syntetiske sorter. På figur 1, er de anbefalede plantetal og udsædsmængder for hybridrug angivet. I populations- og syntetiske sorter tilstræbes et plantetal der ligger ca. 25-50 planter pr. m² højere end angivet i figur 1.

Figur 1. Anbefalede plantetal, samt udsædsmængder ved tusindkornsvægte på henholdsvis 30, 35 og 40 og en markspiring på 90 pct. ved såning af hybridrug fra slutningen af august til den 1. oktober.

Gradueret såmængde

Ved tidlig såning er det oplagt at graduere udsædsmængden efter forskelle i vækstmuligheder indenfor marken. Der kan være behov for at så mere på bakketoppe med dårlig fremspiring, og mindre i fugtige lavninger med kraftig plantevækst. Kort til graduering kan udarbejdes i programmet CropManager.

Lejesæd

Moderne hybridsorter af vinterrug har et bedre strå, end det var tilfældet for år tilbage. Dog er rug stadig den kornafgrøde med klart den største risiko for lejesæd.

Tidlig såning fremmer netop risikoen for lejesæd, og derfor er det vigtigt, at plantetallet bliver tilpasset såtidspunktet, så afgrøden ikke bliver for kraftig. I foråret ved begyndende vækst tages der stilling til behovet for vækstregulering, afhængig af afgrødens tæthed. Vækstregulering er normalt ikke tilladt i brødrug, så det er et forhold, der skal tages hensyn til ved beslutningen om sådato. I CropManager kan man se en risikovurdering af de enkelte marker baseret på bl.a. såtid, sort og afgrødens tæthed.

Ukrudtsbekæmpelse

Tidlig såning bliver frarådet på arealer, hvor agerrævehale, rajgræs og væselhale er et problem, samt hvor der generelt er meget græsukrudt. På sådanne arealer bør der foreligge en strategi for at nedbringe problemerne, hvilket bl.a. bør omfatte øget dyrkning af vårsæd og senere såning af vintersæd.

Læs mere om ukrudtsbekæmpelse ved tidlig såning i "[Fordele og ulemper ved tidlig såning af vinterhvede](#)".

I efteråret er muligt at anvende blandingsproduktet **Mateno Duo**, der består af DFF og Fenix. Midlet har god effekt på enårig rapgræs. Midlet har også god effekt på kamille, storkenæb og spildraps. I vinterrug må maksimalt anvendes 0,35 l pr ha. I hybridvinterrug anbefales først behandling fra st. 10 pga. den overlige sådybde. Mateno Duo må ikke blandes med Boxer.

I mange vinterrugmarker kan en løsning med DFF i st. 08-10 4-8 dage efter såning efterfulgt af Boxer 10-14 dage senere være en god og billig løsning. Mateno Duo kan være en ny god løsning i marker med en stor bestand af storke/hejrenæb. I disse marker kan anvendes 0,35 l Mateno Duo i st. 10-11 efterfulgt ca. 10-14 dage senere med 0,75-1 l Boxer afhængig af græsukrudsarter i marken.

Se forslag til løsninger i [Ukrudtsløsninger i vinterrug i efteråret](#).

Sygdomme og skadedyr

Flere skadegørere fremmes af tidlig såning. De vigtigste er havrerødsot og knækkefodsyge.

Havrerødsot

Tidlig såning fremmer angreb af havrerødsot. For hver uges udsættelse af såtiden ses op til en halvering af angrebene. Generelt ses de kraftigste angreb ved såning før cirka 10.-15. september. Årsagen er, at bladlusene om efteråret søger attraktive værtsplanter. Derfor er de tidligst fremspirede marker mest udsatte. Derudover har bladlusene længere tid til at overføre virusset i tidligt såede marker, før kulde sætter en stopper for deres aktivitet.

Forekomsten af bladlus kan hvert efterår følges i planteavlskonsulenternes [registreringsnet](#). Der bliver angreb af bladlus i tidligt såede marker bedømt i de mest milde områder af landet. Der bedømmes i vinterhvede og vinterbyg, men dette giver også et indtryk af risikoen for angreb i rug.

Ved angreb af bladlus i efteråret i tidligt såede marker viser forsøg og erfaringer, at der kan opnås en tilfredsstillende bekæmpelse ved 1-2 velplacerede sprøjtninger med skadedyrsmidler. Der findes en klimamodel, der kan inddrages til hjælp til at fastlægge bekæmpelsestidspunktet, hvis der bliver bekæmpelsesbehov.

Se nærmere om modellen og om havrerødsot i "[Forebyggelse af havrerødsot i vintersæd](#)".

Billede 1. Vinterrug med angreb af havrerødsot i 2015.

Sneskimmel

Sneskimmel er kun relativt sjældent et problem, men fremmes af tidlig såning, fordi kraftig plantevækst og snelag fremmer svampen. Sneskimmel optræder ofte i markanten, hvor der på grund af læforhold ligger sne i en længere periode i vinteren.

Folicur Xpert har en mindre anvendelse mod sneskimmel, men vær opmærksom på, at efterårsanvendelse tæller hårdt i triazolreglerne. Folicur Xpert må anvendes til 31. december 2022 og er herefter forbudt. Ingen af de nygodkendte triazoler må anvendes om efteråret.

Randbehandling er i mange tilfælde tilstrækkelig, og herved kan triazolreglerne lettere overholdes ved svampesprøjtning i foråret.

Knækkefodsyge

Knækkefodsyge fremmes af tidlig såning. I de senere år har knækkefodsyge kun været et mindre problem i de fleste marker, men marker med kraftigere angreb forekommer også.

Angreb af knækkefodsyge er mest tabsgivende, hvis angreb resulterer i lejesæd. Minimering af faktorer der øger risikoen for lejesæd (udsædsmængde, N-strategi etc.) er derfor også relevant i relation til knækkefodsyge.

Med de nuværende godkendte midler er det ikke muligt at opnå en effektiv bekæmpelse af knækkefodsyge.

Se nærmere om bekæmpelse af knækkefodsyge i "[Knækkefodsyge i vintersæd](#)".

Bladsvampe

Brunrust fremmes af tidlig såning, mens meldug fremmes af sen såning. Der er ikke behov for at bekæmpe bladsvampe i efteråret i vinterrug, og ingen midler er godkendt til bekæmpelse af bladsvampe om efteråret.

Emneord

Afdrift

Afgrødeetablering

Brødrug

+9

Vil du vide mere?

Leif Hagelskjær

Landskonsulent, Afdelingsleder

SEGES

leif@seges.dk

+45 2961 5002

Leif Knudsen

Chefkonsulent, Gødskning

SEGES

lek@seges.dk

+45 2028 2583

Poul Henning Petersen

Landskonsulent, Planteværn

SEGES

php@seges.dk

+45 2010 2297

Ghita Cordsen Nielsen

Landskonsulent, Planteværn

SEGES

gcn@seges.dk

+45 2028 2695

Michael Højholdt

Afdelingsleder

SEGES

mih@seges.dk

+45 2171 7781

Susi Lyngholm

Konsulent

SEGES

sil@seges.dk

+45 2383 5520

Carsten Fabricius

Landskonsulent, Afdelingsleder

SEGES

cars@seges.dk

+45 2924 5175

Marian Damsgaard Thorsted

Specialkonsulent, Planteværn

SEGES

mdt@seges.dk

+45 2475 7914

Jens Erik Jensen

Landskonsulent, Planteværn

SEGES

jnj@seges.dk

+45 2171 7706

Støttet af

Promilleafgiftsfonden for landbrug

SEGES Innovation P/S

Tlf. 8740 5000

Agro Food Park 15

Fax. 8740 5010

8200 Aarhus N

Email info@seges.dk

